
A személyi szabadsághoz való jog érvényesülésének egyes aspektusai az európai elfogatóparancs végrehajtása során

Koósné Mohácsi Barbara*

1. Bevezetés

Az Alapjogi Charta 6. cikke mindenki számára biztosítja a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, ami azonban nem korlátozhatatlan. A korlátozásra az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával, valamint az arányosság elvének megfelelően kerülhet sor. A korlátozásnak az Európai Unió által elismert, általános érdekű célkitűzéseket, vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét kell szolgálnia.¹ A személyi szabadsághoz való jog értelmezéséhez figyelembe kell venni az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikkét és az ahhoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlatot, amely az alapvető jog védelmének minimális szintjét jelenti.² Ennek megfelelően bármely szabadságelvonásnak a nemzeti jogon kell alapulnia úgy, hogy az nem lehet önkényes, sem a jogszabály, sem a jogalkalmazás. A *jogszabály* tekintetében ez azt jelenti, hogy annak kellőképpen hozzáférhetőnek, előre láthatónak és pontosnak kell lennie. A *jogalkalmazásnak* pedig mentesnek kell lennie a rosszhiszeműség vagy a csalárd magatartás bármely formájától.³

Az európai elfogatóparancs végrehajtása együtt jár a terhelt személyi szabadságának korlátozásával, az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat⁴ azonban több garanciális szabályt is tartalmaz a fogva tartott személy jogainak védelme érdekében. Kifejezetten megengedi például az európai elfogatóparancs alapján fogva tartott személy őrizetbe vétel utáni szabadlábra helyezését. Az utóbbi években a személyi szabadsághoz való jog korlátozása több különböző aspektusban merült fel az európai elfogatóparancs végrehajtása kapcsán. Az

* Adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási jogi Tanszék

¹ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [55].

² Az Európai Unió Bírósága C-528/15. sz. Al Chodor ügyben 2017. március 15-én hozott ítélete [37].

³ Az Európai Unió Bírósága C-528/15. sz. Al Chodor ügyben 2017. március 15-én hozott ítélete [38]-[39].

⁴ Az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (HL 2002. L 190., 1.), a továbbiakban: kerethatározat.

előzetes döntéshozatali kérdések főképpen arra irányultak, hogy az érintett személy alapjogainak – jelen esetben a személyi szabadságnak – vélt vagy valós sérelme mennyiben hat ki az európai elfogatóparancs végrehajtására.

2. A végrehajtó tagállamban töltött fogva tartás beszámítása – A C-294/16. PPU JZ ügyben 2016. július 28-án hozott ítélet

A személyi szabadságot érintő ügyek közül azt érdemes először tárgyalni, amelyik a „fogva tartás” fogalmát elemzi. A konkrét ügyben az érintett személy letartóztatásban volt az európai elfogatóparancs végrehajtása során, amelynek időtartamát beszámították a letöltendő szabadságvesztés-büntetésbe. Később az érintett személyt szabadlábra helyezték óvadék ellenében, emellett különböző kötelezettségeket írtak elő a számára (pl. megadott lakóhelyen tartózkodás a mozgás elektronikus nyomkövetése mellett, jelentkezési kötelezettség a rendőrségen). Az érintett személy kérte ezen időtartam beszámítását is a kiszabott szabadságvesztés-büntetésbe. A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben jelezte, hogy a mozgás elektronikus nyomon követésével párosuló házi őrizet időtartamának beszámítása a kiszabott büntetésbe a brit jog szerint csak meghatározott feltételekkel lehetséges. Ezzel kapcsolatban tette fel a bíróság a kérdést, *hogyan kell értelmezni a kerethatározat „fogva tartás” fogalmát, abba csak a szabadságelvonás tartozik bele vagy más is.*

Alapvető, hogy a nemzeti jogot a kerethatározatnak megfelelően kell értelmezni. Ennek azonban korlátai lehetnek az általános jogelvek, továbbá az nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául.⁵ A kerethatározat 26. cikke értelmében a kibocsátó tagállam az európai elfogatóparancs végrehajtásából eredő fogva tartás teljes időtartamát beszámítja a kiszabott szabadságvesztés-büntetés teljes időtartamába. Mivel ez a rendelkezés nem tartalmaz utalást a tagállami jogokra, a „fogva tartás” fogalma *önálló uniós jogi fogalom*, amelyet az Európai Unió területén önállóan és egységesen kell értelmezni és alkalmazni az Unió valamennyi nyelvén készült változat figyelembevételével.⁶

A beszámítás a személyi szabadsághoz való jog arányos korlátozását szolgálja. A fogva tartásnak minősülő szabadságelvonó hatás más olyan intézkedésekre is jellemző lehet, amelyek nem minősülnek szabadságelvonásnak, de olyan mértékben kényszerítő jellegűek, hogy azonos megítélés alá esnek a szabadságvesztéssel. Ebből következően a kerethatározat 26. cikkét nem lehet úgy értelmezni, mint ami kizárólag a végrehajtó tagállamban szabadságvesztésben töltött időtartamok beszámítására vonatkozik. A „fogva tartás” fogalmát úgy kell értelmezni, mint amely a szabadságvesztésen kívül minden olyan, az érintett személlyel szemben foganatosított intézkedésre vagy intézkedések összességére vonatkozik, amely fajtájánál, időtartamánál, hatásainál és végrehajtási szabályainál

⁵ Az Európai Unió Bírósága C-42/11. sz. Lopes Da Silva Jorge ügyben 2012. szeptember 5-én hozott ítélete [55]–[56].

⁶ Az egyes nyelvi változatok között azonban vannak különbségek, így például a „fogva tartás” és a „szabadságelvonás” néhol szinonimaként szerepel.

fogva a szabadságvesztéshez hasonló módon fosztja meg az érintett személyt a szabadságától.⁷ A konkrét ügyben az alkalmazott intézkedések nem minősültek olyan mértékben kényszerítő jellegűnek, hogy szabadságelvonó hatásúak lennének. Így nem tekinthetőek fogva tartásnak”. Azt, hogy mi minősül fogva tartásnak, a kérdést előterjesztő bíróságnak kell vizsgálnia.

3. A keresett személy fogva tartásának kérdése az átadási eljárásra vonatkozó határidő túllépése esetén

3.1. A C-237/15. PPU. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélet. A konkrét ügyben az átadási eljárást többször is elhalasztották, többek között előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése miatt. A terhelt óvadék ellenében történő szabadlábra helyezés iránti kérelmet terjesztett elő, aminek a High Court helyt adott, bizonyos feltételek megállapítása mellett. A feltételek azonban nem teljesültek, ezért a terhelt továbbra is fogva tartásban volt. A High Court felfüggesztette az eljárását és előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett, amelyben azt szerette volna tudni, hogy *milyen következményekkel jár a határidő be nem tartása, illetve keletkeztet-e ez a körülmény jogokat az érintett fogva tartott személy számára.*⁸

Nagyon fontos, hogy az európai elfogatóparancs célja az igazságügyi együttműködés egyszerűsítettebb és hatékonyabb formájának a kialakítása volt, amely magában foglalta annak meggyorsítását is. Ezt a gyorsítást szolgálták a határidők. Emellett azonban az is lényeges, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásáról teljes egészében a végrehajtó igazságügyi hatóság határoz a „*kerethatározatban előírt határidőn belül és feltételek mellett*”. A kerethatározatban előírt határidők fontossága tehát a kerethatározat által kitűzött célok megvalósítását szolgálja. Ezért megállapítható, hogy a végrehajtó tagállamnak tiszteletben kell tartania a kerethatározat által előírt határidőket.

Az első kérdés arra irányult, hogy *lehetséges-e az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló határozat meghozatala a határidő elteltét követően.* A tagállamok kötelessége az európai elfogatóparancs végrehajtása, a kerethatározatból azonban nem olvasható ki olyan szabály, amely korlátozná azt a határidő elteltét követően. A kerethatározat lehetővé teszi az európai elfogatóparancs végrehajtásának elhalasztását a végrehajtásban bekövetkezett egyszeri vagy többszöri késedelem esetén, ebből következően a határidő túllépése nem jelenti az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló eljárás megszűnését. Ha megszűnne az eljárás, az ellentétben állna a kerethatározat által kitűzött célokkal.

A második kérdés arra kereste a választ, hogy *a határidő túllépése hogyan befolyásolja a keresett személy fogva tartását,* lehet-e továbbra is fogva tartani vagy szabadon kell bocsátani. A fogva tartásról a végrehajtó igazságügyi hatóság dönt. Alapvetően azt kell mérlegelni, hogy a keresett személy rendelkezésre állását

⁷ Az Európai Unió Bírósága C-294/16. PPU sz. JZ ügyben 2016. július 28-án hozott ítélete [47].

⁸ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [24]–[25].

biztosítsák-e az eljárásban az elfogatóparancs végrehajtása érdekében. A kerethatározat nem rendelkezik arról, hogy az átadási eljárásban meddig tarthat a fogva tartás, és nem zárja ki, hogy a határidő elteltét követően azt ne lehetne továbbra is fenntartani. A kerethatározat 12. cikke a keresett személy ideiglenes szabadon bocsátásának a lehetőségét teremti meg, de azt nem írja elő – és semmilyen más rendelkezése nem tartalmazza –, hogy a határidő elteltét követően az érintett személyt szabadon kellene bocsátani.⁹ Mivel a kerethatározatból az következik, hogy az átadási eljárást a határidő lejártát követően is folytatni kell, az érintett személy kötelező szabadon bocsátása veszélyeztethetné a kerethatározat által meghatározott célokat. Fontos garanciális szabály, hogy az átadási eljárás idején fogva tartásban eltöltött idő teljes egészében beszámít a későbbi szabadságvesztés-büntetés időtartamába. Ebből következően nem ellentétes a kerethatározattal, ha végrehajtó hatóság a határidő lejártát követően is fenntartja a keresett személy fogva tartását. Ez azonban nem lehet korlátok nélküli. Az Alapjogi Charta 6. cikkében foglalt személyi szabadsághoz és biztonsághoz fűződő jogra tekintettel kell lenni. A személyi szabadság e jog lényeges tartalmának és az arányosság elvének tiszteletben tartásával korlátozható akkor, ha a korlátozás az Unió által elismert általános érdekű célokat vagy mások jogainak és szabadságának védelmét szolgálja. Önmagában az európai elfogatóparancs nem igazolhatja a fogva tartás szükségességét abban az esetben, ha határidőtúllépés történik az eljárásban. Figyelembe kell venni, hogy az átadási eljárás során kellő gondossággal járnak-e el, valamint hogy a fogva tartás időtartama nem minősül-e eltúlzottnak. A konkrét esetben kell vizsgálni, hogy a hatóságok hogyan jártak el, van-e közrehatása a keresett személynek, valamint a szökés veszélyének fennállását.¹⁰

3.2. C-492/18. sz. TC ügyben 2019. február 12-én hozott ítélet. A holland jog értelmében az átadni kért személy átadás céljából történő fogva tartását főszabály szerint fel kell függeszteni, ha az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló végleges határozat meghozatalára előírt 90 napos határidő lejárt. A problémát az jelenti, hogy ez a szabály nem veszi figyelembe azt az esetet, ha például az európai elfogatóparancs végrehajtásáról döntő bíróság időközben előzetes döntéshozatali kérelmet terjesztett elő, mert például a határozathozatalához szükséges az uniós jog értelmezése. Erre tekintettel a holland bíróságok kialakítottak egy olyan gyakorlatot, amelynek értelmében felfüggesztik az átadásról szóló határozathozatalt. Ami az érintett személy fogva tartását illeti, van lehetőség az átadás céljából elrendelt fogva tartás felfüggesztésére, de csak akkor, ha a szökés veszélye csak „elfogadható szinten” áll fenn.

Az amszterdami bíróság álláspontja szerint azonban ez a bírósági jogértelmezés téves. A bíróság előzetes döntéshozatali kérelemmel fordult az Európai Unió Bíróságához.¹¹ Kérdéseivel lényegében azt szerette volna megtudni, hogy az

⁹ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [44]–[45].

¹⁰ Az Európai Unió Bírósága C-92/09., C-93/09. sz. Volker ügyben 2010. november 9-én hozott ítélete [50] és [58]–[59].

¹¹ A továbbiakban: Bíróság.

alapügyben alkalmazott nemzeti rendelkezés ellentétes-e a kerethatározattal. Emellett azt kérdezte, hogy az Alapjogi Charta 6. cikkével (személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog) ellentétes-e az a nemzeti gyakorlat, ami megengedi, hogy a keresett személyt a 90 napos határidőn túl is fogva tartsák, ha a határidő – pl. előzetes döntéshozatali eljárás miatt – nyugszik. Vagy pedig elhalasztja az átadásról való határozathozatalt arra tekintettel, hogy a kibocsátó tagállamban fennállhat az embertelen és megalázó bánásmód veszélye a fogva tartási körülményekre tekintettel.¹²

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat megkívánja a tagállamoktól, hogy az európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló döntést határidőn belül hozzák meg.¹³ A végrehajtó igazságügyi hatóságnak azonban vizsgálnia kell, hogy az érintett személy alapvető jogai (különösen az emberi méltósághoz, vagy a tisztességes eljáráshoz való jog) hogyan érvényesülnek a kibocsátó igazságügyi hatóságnak történő átadása esetén.¹⁴ Ez a vizsgálat azonban időt vehet igénybe, amelynek következtében az átadásról szóló döntés időtartama meghaladhatja a 90 napot. A másik eset, amikor a végrehajtásról szóló döntés elhúzódhat, ha a végrehajtó igazságügyi hatóság felfüggeszti az eljárást és előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményez.

Amennyiben az átadásról szóló döntés nem születik meg a 90 napos határidőn belül, döntenie kell az érintett személy helyzetéről is. Az európai elfogatóparancsról szóló kerethatározat 12. cikke értelmében a végrehajtó igazságügyi hatóság dönt arról, hogy az érintett személyt továbbra is fogva tartják vagy szabadon bocsátják (adott esetben más, a személyi szabadságot kevésbé korlátozó kényszerintézkedést rendelnek el vele szemben). A döntés meghozatalakor azonban mérlegelni kell a szökés veszélyének fennállását, és annak megfelelő döntést kell hozni. Az érintett személy „rendelkezésre állása” az átadási eljárásban az európai elfogatóparancs „sikerének” az alapvető feltétele. A kerethatározat nem zárja ki a további fogva tartást, arról azonban nem szól, hogy az meddig tarthat, de arról sem rendelkezik, hogy az érintett személyt a végrehajtó igazságügyi hatóságnak szabadon kell bocsátania. Annak lehetővé tétele, hogy az érintett személyt ideiglenesen szabadon lehet bocsátani, a személyi szabadsághoz való jog érvényesülését szolgálja. A fogva tartás fenntartása pedig az átadási rendszer hatékonyságát, és azáltal a kerethatározat által kitűzött célok megvalósulását segítheti elő. Ezért nagyon fontos, hogy ha a végrehajtó igazságügyi hatóság az érintett személy szabadon bocsátása mellett dönt, akkor minden szükséges intézkedést meg kell tenni a szökés megakadályozása érdekében.¹⁵ Ebből következik, hogy jelen ügyben az a rendszer, ami kötelezően előírja az érintett személy szabadon bocsátását, nem egyeztethető össze a kerethatározat rendelkezéseivel.¹⁶

¹² Az Európai Unió Bírósága C-492/18. sz. TC ügyben 2019. február 12-én hozott ítélete [26] és [39].

¹³ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [29]–[32].

¹⁴ Az Európai Unió Bírósága C-404/15. és C-659/15. PPU Aranyosi és Căldăraru ügyben 2016. április 5-én hozott ítélet [83] és [88]; a C-216/18. PPU Minister for Justice and Equality ügyben 2018. július 25-én hozott ítélet [59]–[60].

¹⁵ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [61].

¹⁶ Az Európai Unió Bírósága C-492/18. sz. TC ügyben 2019. február 12-én hozott ítélete [50].

A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a nemzeti jogot a *kerethatározattal összhangban* kell értelmezni. Ennek érdekében a nemzeti bíróságoknak mindent meg kell tenniük annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és a belső jogban ismert értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák a kerethatározat érvényesülését és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak.¹⁷ A konkrét ügyben tehát az volt a bíróságok alapvető feladata, hogy biztosítsák a kerethatározat érvényesülését azáltal, hogy az ideiglenes szabadon bocsátásra vonatkozó kötelezettséget a kerethatározattal összhangban értelmezik. Ez csak úgy lenne megvalósítható, ha az ideiglenes szabadon bocsátási kötelezettség nem lenne kötelező és feltétel nélküli, azonban a jogszabálynak nincs olyan értelmezése a bíróságok álláspontja szerint, ami ezt lehetővé tenné. Ezért a Bíróság megállapította, hogy az alapügyben alkalmazott/alkalmazandó jogszabály összeegyeztethetetlen a kerethatározat 12. és 17. cikkeivel.¹⁸ Fontos továbbá annak rögzítése is, hogy a letartóztatás kötelező fenntartása a 90 napos határidő elteltét követően – akár előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése, vagy a végrehajtási körülmények vizsgálata miatt – szintén problémát vet fel, mégpedig alapjogi szempontból. Az ilyen szabályozás – ami nem felel meg a kerethatározat rendelkezéseinek – ellentétes az Alapjogi Charta 6. cikkében foglalt személyi szabadsághoz való joggal.

4. Az európai elfogatóparancs végrehajtásának megtagadhatósága a kibocsátó államban lévő fogva tartási körülményekre tekintettel

4.1. A C-404/15. és a C-659/15. számú Aranyosi és Căldăraru ügyben 2016. április 5-én hozott ítélet. A terhelt magyar állampolgár, akivel szemben Németországban folytatták az átadási eljárást. A végrehajtó német igazságügyi hatóságnak kétségei voltak az európai elfogatóparancs végrehajtását illetően a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben uralkodó nem megfelelő fogva tartási körülmények miatt. Az Emberi Jogok Európai Bírósága ugyanis 2015. március 10-i elvi jelentőségű ügyben hozott ítéletében elmarasztalta Magyarországot a börtönök túlszűfolttsága miatt.¹⁹ Hasonló kérdések és problémák merültek fel a Căldăraru román állampolgárral szemben kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtásával kapcsolatban. Az Emberi Jogok Európai Bírósága 2014. június 10-én hozott ítéletében elmarasztalta Romániát a börtönök túlszűfolttsága miatt.²⁰ Mindezekre tekintettel a brémai tartományi felsőbbbíróság előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett, és azt a kérdést tette fel, hogy ha komoly bizonyítékok támasztják alá, hogy *a kibocsátó tagállamban sérülnek az érintett személy alapvető jogai, akkor nem teljesíthető az átadás vagy bizonyos garanciáktól tehető függővé.*

¹⁷ Az Európai Unió Bírósága C-579/15. sz. Popławski ügyben 2017. június 29-én hozott ítélete [34].

¹⁸ Az Európai Unió Bírósága C-492/18. sz. TC ügyben 2019. február 12-én hozott ítélete [75].

¹⁹ Az EJEB 14097/12., 45135/12., 73712/12., 34001/13., 44055/13. és a 64586/13. sz. Varga és társa kontra Magyarország ügyben 2015. március 10-én hozott ítélete.

²⁰ Az EJEB 22015/10. sz. Voicu kontra Románia; a 13054/12. sz. Bujorean kontra Románia; az 51318/12. sz. Condtantin Aurelian Burlacu kontra Románia; és a 79857/12. sz. Mihai Laurentiu Marin kontra Románia ügyekben 2014. június 10-én hozott ítélete.

Meghatározhat-e a végrehajtó állam ilyen garanciális szabályokat vagy ebben a tekintetben a kibocsátó tagállam nemzeti hatásköri rendjét kell követni.

A Bíróság minden európai elfogatóparanccsal kapcsolatos döntésében hangsúlyozza, hogy a kerethatározat célja a kölcsönös elismerés elvén alapuló egyszerűsített, hatékonyabb átadási rendszer kialakítása, amely az igazságügyi együttműködés megkönnyítését és gyorsítását célozza. Ezt a célt fokozottan szem előtt kell tartani. A *kölcsönös elismerés elve* a tagállamok közötti kölcsönös bizalmon alapul, melynek lényege, hogy a tagállamok képesek uniós szinten és alapjogi tekintetben egyenértékű és teljes védelmet nyújtani, és ezáltal lehetővé teszik a belső határok nélküli térség létrehozását és fenntartását. A kölcsönös elismerés elve a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés „sarokkövéként” szolgál, melynek értelmében a tagállamok kötelesek végrehajtani az európai elfogatóparancsot.²¹ A tagállamoknak csak a taxatív meghatározott kötelező megtagadási okok fennállása esetén van lehetősége *explicit verbis* megtagadni az átadást, a mérlegelhető végrehajtási okok esetén pedig dönthetnek a megtagadásról, de ekkor is szem előtt kell tartani a kerethatározat célját. Emellett a kerethatározat 5. cikke lehetővé teszi, hogy az elfogatóparancs végrehajtását a kerethatározatban meghatározott feltételekhez kössék. Az európai elfogatóparancs végrehajtása csak akkor függeszthető fel, ha valamely tagállam súlyosan és tartósan megsérti az európai alapértékeket.

Kivételesen azonban mégis van lehetőség *a kölcsönös elismerés és a kölcsönös bizalom elvének korlátozására*. Ilyen kivételes körülmény lehet például az alapvető jogok tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettség, amelyet a tagállamoknak az uniós jog végrehajtásakor is tiszteletben kell tartaniuk. Ennek megfelelően az európai elfogatóparancs végrehajtásakor is figyelemmel kell lenni az Alapjogi Charta 4. cikkére, a kíntás és az embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmára, amely egy abszolút, korlátozhatatlan jog az emberi méltósággal együttesen értelmezve.²² Éppen ezért, ha igazolhatóan fennáll a fogvatartott személy alapvető jogai sérelmének a veszélye, akkor a végrehajtó tagállam köteles ezt figyelembe venni az európai elfogatóparancs végrehajtása során. Az elfogatóparancs végrehajtása ugyanis nem vezethet ahhoz, hogy az érintett személy embertelen vagy megalázó bánásmódban részesüljön. Ennek érdekében a végrehajtó igazságügyi hatóságnak tájékozódnia kell a fogva tartási körülményekről, *objektív, megbízható, pontos és kellően aktuális adatok alapján*. Az adatok nemzetközi bírósági határozatokból, a kibocsátó tagállam bírósági határozataiból, valamint az Európa Tanács vagy az ENSZ által elfogadott határozatokból, jelentésekből származhatnak.²³ Ugyanakkor annak megállapítása, hogy a kibocsátó tagállamban általánosan fennáll annak a veszélye, hogy a fogva tartás nem megfelelő körülmények között történik, önmagában még nem eredményezheti az európai

²¹ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [36].

²² Az Európai Unió Bírósága C-256/11. sz. Dereci és társai ügyben 2011. november 15-én hozott ítélete [72].

²³ Az Európai Unió Bírósága C-399/11. sz. Melloni és társai ügyben 2013. február 26-án hozott ítélete [59] és [63]; a C-404/15. és a C-659/15. számú Aranyosi és Căldăraru ügyben 2016. április 5-én hozott ítélet [88]–[89].

elfogatóparancs végrehajtásának megtagadását. Szükséges, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság értékelje, hogy konkrétan az érintett személy vonatkozásában hogyan alakulnak a fogva tartási körülmények. Ezért is kér a végrehajtó tagállam megkeresés formájában – a kerethatározat 15. cikke alapján – információkat a végrehajtás pontos helyére vonatkozóan. A kibocsátó igazságügyi hatóság köteles megküldeni a kért információkat a végrehajtó igazságügyi hatóságnak. Amennyiben a kapott információk alapján fennáll az embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélye, az európai elfogatóparancs végrehajtását *el kell halasztani, de nem lehet megszüntetni*.²⁴ Az átadási eljárás csak abban az esetben szüntethető meg, ha az alapvető jogok sérelmének veszélye, illetve annak fennállása nem zárható ki ésszerű időn belül.²⁵

4.2. A C-220/18. PPU ML ügyben 2018. július 25-én hozott ítélet. Az Aranyosi-ügyben hozott ítéletét követő hasonló tárgyú ügyben a magyar Igazságügyi Minisztérium egy szabadságvesztés-büntetés végrehajtása iránt kibocsátott európai elfogatóparancs végrehajtásáról szóló eljárásban a brémai főügyészség megkeresésére válaszul közölte, hogy a Budapesti Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben, majd később a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási intézetben kerül majd sor a büntetés végrehajtására. Emellett garanciát nyújtott arra nézve, hogy az érintett személy nem lesz kitéve embertelen vagy megalázó bánásmódnak, de fenntartotta annak a lehetőségét, hogy esetleg áthelyezik az érintett személyt más büntetés-végrehajtási intézetbe. Az Igazságügyi Minisztérium kiemelte, hogy létezik olyan jogorvoslati forma, amellyel maguk a fogvatartottak is tudják vitatni elhelyezési körülményeiket a nemzeti hatóságok előtt.

A kérdést előterjesztő német bíróság ezzel összefüggésben azt kérdezte, hogy *milyen terjedelmű lehet az általa elvégzett vizsgálat a lehetséges magyarországi fogva tartási körülmények tekintetében*. A német bíróság azt is tudni szeretne volna, hogy milyen hatással jár az Emberi Jogok Európai Bírósága által 2017. november 14-i Domján kontra Magyarország ítéletében tett azon megállapítás, amely szerint nem bizonyított az, hogy az említett jogorvoslati lehetőség nem nyújt reális kilátást a nem megfelelő fogva tartási körülmények javítására. Ha a jogorvoslati mechanizmus önmagában nem elegendő garancia, akkor kérdéses, hogy a kérdést előterjesztő bíróság vizsgálati kötelezettsége meddig terjed.²⁶

A tagállamok közötti kölcsönös bizalom elve alapvető jelentőségű az uniós jogban. Ennek megfelelően a tagállamok az uniós jog végrehajtásakor feltételezik, hogy a többi tagállam tiszteletben tartja az alapvető jogokat. Ez azt is jelenti, hogy az egyik tagállam nem vizsgálhatja meg, hogy a másik tagállam tiszteletben tartotta-e az Unió által biztosított alapvető jogokat.²⁷ Bizonyos körülmények esetén az átadási eljárás felfüggeszthető, ha fennáll annak a veszélye, hogy a keresett

²⁴ Az Európai Unió Bírósága C-237/15. sz. Lanigan ügyben 2015. július 16-án hozott ítélete [38].

²⁵ Az Európai Unió Bírósága C-404/15. és a C-659/15. számú Aranyosi és Căldăraru ügyben 2016. április 5-én hozott ítélet [104].

²⁶ Az Európai Unió Bírósága C-220/18. PPU sz. ML ügyben 2018. július 25-én hozott ítélete [36]–[37].

²⁷ Az Európai Unió Bírósága C-216/18. PPU sz. Minister for Justice and Equality ügyben 2018. július 25-én hozott ítélete [39].

személy átadása esetén sérül a Chartában biztosított kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód tilalma.²⁸ Fontos, hogy ennek megítéléséhez a végrehajtó igazságügyi hatóságnak objektív, megbízható, pontos és kellően aktuális információkkal kell rendelkeznie a fogva tartási körülményekről.²⁹ Amennyiben a kapott információk alapján megállapítható az alapjog sérelmének veszélye, az európai elfogatóparancs végrehajtását el kell halasztani. Ha azonban ez kizárható, akkor az európai elfogatóparancsot végre kell hajtani, azonban ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az érintett személy éljen a kibocsátó állam jogrendjében rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségekkel és vitassa a fogva tartási körülményeket.³⁰

Egy ilyen jogorvoslati lehetőség bár hatékony bírósági jogorvoslatnak minősülhet, de önmagában nem zárja ki azt a veszélyt, hogy az érintett személy embertelen vagy megalázó bánásmódnak lesz kitéve. Következésképpen, még ha a kibocsátó állam biztosít is ilyen jogorvoslati lehetőséget, szükséges, hogy a végrehajtó igazságügyi hatóság vizsgálja az ügy egyedi körülményeit az alapjog sérelem valós veszélyének fennállása tekintetében. A kérdés továbbiakban az, hogy *meddig terjedhet ez a vizsgálat*.

A vizsgálatnak konkrétan és pontosnak kell lennie, így az nem vonatkozhat az általános fogva tartási körülményekre. A végrehajtó igazságügyi hatóság csak azon büntetés-végrehajtási intézetek fogva tartási körülményeit köteles megvizsgálni, amelyekben a rendelkezésére álló információk szerint az érintett személy fogva tartását konkrétan tervezik. Az egyéb büntetés-végrehajtási intézetek fogva tartási körülményeinek vizsgálata, az alapvető jogokkal való összeegyeztethetősége a kibocsátó tagállam kizárólagos hatásköre.³¹ Jelen ügyben tehát ez azt jelenti, hogy kizárólag a két konkrétan megnevezett büntetés-végrehajtási intézet fogva tartási körülményei vizsgálhatók a végrehajtó hatóság által.

További kérdés, hogy konkrétan mire irányulhat a vizsgálat annak tükrében, hogy az uniós jog nem ír elő minimumszabályokat a fogva tartási körülményekre vonatkozóan. A megfelelő, alapvető jogokkal – különösen az emberi méltósághoz való joggal – összeegyeztethető fogva tartás biztosítása a fogva tartás helye szerinti állam kötelessége. Ha a végrehajtó igazságügyi hatóság úgy ítéli meg, hogy a kapott információk nem elegendőek ahhoz, hogy határozzon az átadásról, akkor soron kívül *további kiegészítő információkat kérhet*.

Ha a kibocsátó tagállam garanciát nyújtott arra vonatkozóan, hogy a fogva tartás során az érintett nem lesz embertelen vagy megalázó bánásmódnak kitéve, a végrehajtó tagállamnak a kölcsönös bizalom elvére tekintettel meg kell bíznia ebben a garanciában.³²

²⁸ Az Európai Unió Bírósága C-220/18. PPU sz. ML ügyben 2018. július 25-én hozott ítélete [57].

²⁹ Az Európai Unió Bírósága C-404/15. és a C-659/15. számú Aranyosi és Căldăraru ügyben 2016. április 5-én hozott ítélet [89].

³⁰ Az Európai Unió Bírósága C-404/15. és a C-659/15. számú Aranyosi és Căldăraru ügyben 2016. április 5-én hozott ítélet [103].

³¹ Az Európai Unió Bírósága C-220/18. PPU sz. ML ügyben 2018. július 25-én hozott ítélete [87].

³² Az Európai Unió Bírósága C-220/18. PPU sz. ML ügyben 2018. július 25-én hozott ítélete [111]-[112].

5. Összegzés

Az utóbbi években az európai elfogatóparancs végrehajtása és az alapjogok biztosításának konfliktusa egyre több ügyben felmerült. A személyi szabadsághoz való jog kapcsán alapvető kérdés volt annak tisztázása, mi minősül „fogva tartásnak” uniós jogi értelemben. Emellett két nagyobb kérdéskör köré csoportosult az ítélkezési gyakorlat, amely a személyi szabadságot érintette. Az egyik eset a határidőtúllépés hatásának kérdése az érintett személy helyzetére, konkrétan szabadon kell-e bocsátani, aki fogva van, illetve lehet-e továbbra is fogva tartani. A másik esetkör a kibocsátó tagállamban lévő fogva tartási körülmények helyzetének kihatása az európai elfogatóparancs végrehajtására.

A kerethatározat által meghatározott cél, a tagállamok közötti átadás hatékony rendszere igazolhatja a személyi szabadság korlátozását, de csak addig, amíg az a cél elérését valóban szolgálja és nem aránytalan. A Bíróság ítéleteiben igyekszik megteremteni, illetve fenntartani az Európai Unió érdekei és céljai, valamint az alapvető jogok tisztelete közötti kényes egyensúlyt.
